

Nyílt Lapok 2002/1

Az Echo Innovációs Műhely munkatanulmány sorozata

A civil szervezetek együttműködése Székesfehérváron

Domokos Tamás

© Copyright Echo Nonprofit Network, 2002

A „Nyílt Lapok” az Echo Innovációs Műhely közhasznú egyesület műhelytanulmány sorozata. Elsődleges célja, hogy közreadja azokat az elméleti és gyakorlati eredményeket, tanulmányokat, melyek az Echo Nonprofit Network projektjei során készültek és úgy gondoljuk, hogy más civil szervezetek számára is hasznosíthatók.

A műhelytanulmányok nem tudományos közlemények, eredetileg nem publikációs szándékkal készültek, hanem valamilyen kutatási vagy fejlesztési program szakértői háttéranyagként, módszertani segédleteként vagy alapozó tanulmányaként. Éppen ezért a műhelytanulmányok kéziratnak minősülnek, hivatkozni ennek figyelembevételével csak a feltüntetett szerzők, annak hiányában a tanulmányt jegyző szervezet engedélyével lehet.

A tanulmányokkal, jelentésekkel kapcsolatos megjegyzéseket, hozzászólásokat és kritikákat a szerzők és az Echo Nonprofit Network szívesen fogadja.

Ha kapcsolatba szeretne kerülni nonprofit műhelyünkkel, vagy ha tanulmánnyal kapcsolatban további információra van szüksége, kérjük írjon az info@echosurvey.hu címre vagy keressen bennünket a www.echonetwork.hu honlapon található kontaktok valamelyikén.

A szerzők és az Echo Nonprofit Network a műhelytanulmány másodlagos közlésével, sokszorosításával, más tanulmányok részeként való felhasználásával kapcsolatos szerzői jogokat fenntartja magának.

1. Az előzmények

A városi civil érdekegyeztető fórum megszervezésének első nekifutására az 1994-98 közötti önkormányzati ciklusban került sor. A több külső segítőt, támogatót, szakértőt (pl. NIOK, USAID, UWI) is maga mellé állító székesfehérvári Közös Érdekek Kerekasztala megszervezése és működése kudarcba fulladt. A városi civil érdekegyeztetés előzményeként két folyamatról kell tudni. 1995 óta a városban felerősödött a non-profit szervezetek tevékenysége, és bár az „átlag civil” itt sem aktívabb, mint máshol, néhány kezdeményezés egyedülállónak számított. Ezzel párhuzamosan az önkormányzat 1995-97 között meghatározta a saját „értékrendjét” és elhatározta, hogy a Polgármesteri Hivatal struktúráját, szemléletét a szolgáltató közigazgatás irányába állítja. Ennek egyik elemeként több új irodát, és lakossági kommunikációs csatornát hozott létre. A lakossági kapcsolatok megreformálásáért az újonnan megbízott lakossági és civil kapcsolatok referense felelt. Az eredeti elképzelés szerint olyan struktúrát kellett kiépíteni, amely lehetővé teszi, hogy a polgárok és a civil szervezetek bekapcsolódhassanak a döntések előkészítésébe. Ebben kulcsszerepet szántak a Közös Érdekek Kerekasztala elnevezésű fórumnak. Egy ilyen fórum létrehozásának akkor van értelme, ha biztosított a döntésekbe való beleszólás lehetősége. Ezt 1996. márciusában Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata határozatban biztosította.

A Kerekasztal munkájába a város területén működő, megyei bíróságnál bejegyzett civil szervezetek közül 125 jelezte bekapcsolódási szándékát. A civilek egy olyan laza szerkezetű fórumot kívántak létrehozni, mely biztosítja a döntés-előkészítések szakmai háttérét, lehetőséget ad egyes feladatok társadalmi szervezetek szintjén történő megoldására, biztosítja a döntés-előkészítés széles társadalmi vitáját, valamint a koordinációt. Ahhoz, hogy ez hatékonyan működjön, alapvető a széles információs rendszer működtetése, melynek elemei az önkormányzat-polgárok, az önkormányzat-szolgáltató szféra, a polgárok-szolgáltató szféra, a szolgáltatók, és a polgárok egymás közötti információs csatornáinak kiépítése, fenntartása. Ebben a dimenzióban a Kerekasztal az önkormányzat és a polgárok, illetve az önkormányzat és a szolgáltatók közötti kommunikációs csatorna része lett volna.

Az eredet tervek szerint a Kerekasztal összehívásának koordinálását a Polgármesteri Hivatal lakossági és civil kapcsolatok referense végezte a hivatali előkészítés után. A Kerekasztal résztvevői megismerhették a soron következő közgyűlés előterjesztéseit és eldönthették, hogy az előterjesztést tárgyaló önkormányzati bizottsága kik képviseljük a fórum álláspontját. A Közgyűlés határozata alapján a bizottsági munkában, előterjesztésenként meghatározott számban vehetnek részt civil szervezetek képviselői tanácskozási joggal.

A közgyűlési határozattal előkészített elméleti modellt a gyakorlati élet nem tudta tartalommal megtölteni, a Közös Érdekek Kerekasztala nevű kezdeményezés életképtelennek bizonyult. Egy közgyűlésen akár 100 napirendi pontot is tárgyal a testület, s ennek előkészítése és a civilekkel való egyeztetése a nagyszámú civil szervezet az idő rövidege miatt rengeteg szervezési nehézséget okozott. De ez csak a kisebb gond, az igazán komoly probléma a civil szervezetek bizalmatlansága volt, akkor többen a népfronthoz hasonlították a konstrukciót.

A Kerekasztal kiesésével "információs luk" került a jóformán ki sem épült rendszerbe. Az egyes szervezetekkel való személyes kommunikációt viszont ki lehetne volna váltani az olcsóbb, gyorsabb és hatékonyabb elektronikus kapcsolattartással. Így született meg a hivatal újabb tervei szerint az információáramlás és az együttműködés internetesített, illetve intarnetesített változata. Ez a megoldás azonban szükségszerűen korlátozott, hiszen koránt sem volt minden szervezetnek internet elérése (ez még ma, 2002-ben sem megoldott teljesen). E rendszer sem volt életképes, a korlátozottsága és a folyamatos karbantartás nehézsége miatt, s időközben a hivatalon belüli személyes konfliktusok miatt a civil referens is távozott.

2. Az együttműködés alanyai

A székesfehérvári civil szervezetek valamivel több, mint fele a formáját tekintve helyi egyesület, egyharmaduk valamilyen alapítvány, négy százalékuk közalapítvány. Azon civilek aránya, melyek valamilyen országos társadalmi szervezet helyi csoportja, szatelit szervezete szintén négy százalék. A helyi vagy megyei szövetségek aránya is közel négy százalék. A többi szerveződés bíróságon nem bejegyzett kör, klub. A közhasznúsági státusz és a szervezet formája közt mutatkozik bizonyos összefüggés. A közhasznúsági státuszt leginkább az alapítványok igényelték.

A városban működő civil szervezeteknek csak egynegyede korlátozza tevékenységét Székesfehérvárra vagy azon belül valamelyik városrészre, egytizedük a városra és a környező településekre, a szervezetek fele pedig a megye vagy a közép-dunántúli régió egészére is kiterjeszti működését, szolgáltatásait. A szervezetek nagyobb része a kilencvenes évek első felében jött létre, a szervezetalapítási láz 1995-re alábbhagyott.

A szervezetek felénél tíznél kevesebben dolgoznak a célok megvalósításán és ötvennél több aktív tagra mindössze a szervezetek egytizede számíthat. Az egyesületeknél a nyilvántartott tagok kb. fele tekinthető aktívnak, a be nem jegyzett körök, klubok tagjainak egyharmada vesz részt a foglalkozásokon, csakúgy mint az országos szervezetek helyi szatelit csoportjaiban.

A civil szervezetek háromnegyede továbbra sem képes semmilyen állandó alkalmazottat megfizetni. Ha az önkéntes és alkalmazott segítőket összevontan kezeljük, tekintet nélkül a végzettségükre, akkor azt láthatjuk, hogy az alkalmazottak tekintetében a közhasznúsággal együtt nő a szám, míg az önkénteseknél éppen fordítva van, ezek inkább a nem közhasznú szervezeteknél találhatóak meg.

A technikai erőforrások tekintetében is elmondható, hogy komoly hiányosságok vannak. Bár relatíve a számítógépek elterjedtsége a legnagyobb a technikai eszközök közül, ez még nem jár feltétlenül együtt az internet adta lehetőségek kihasználásával is, a szervezeteknek kevesebb, mint fele használja az internetet több-kevesebb rendszerességgel.

A humán és a technikai erőforrások nagymértékben a szervezetek költségvetésének, anyagi lehetőségeinek a függvényei. A 2000. év költségvetését tekintve a városi szervezetek több, mint fele egymillió forint alatti összeggel gazdálkodhatott, sőt, egytizedük éves költségvetése az ötvenezer forintot sem érte el. Az sem érdektelen, hogy ezek a szervezetek az adott költségvetési bevételeiket milyen forrásokból biztosítják. A civil szervezetek közül legtöbben a magánszemélyek támogatását említették (százalékos felajánlások is). A kérdezettek nagyjából fele említette a tagdíjbevételt, a fehérvári önkormányzat támogatását és az egyéb gazdasági szereplőktől érkező támogatást. A szervezetek egynegyede részesült a központi költségvetés támogatásából, illetve ugyanennyien említették az alaptevékenységet, mint bevételi forrást.

A több lábon állás létfontosságú a civil szervezetek számára. A szervezetek egytizede sehonnán sem jut forráshoz, egyötödük pedig csak egy forrásból kap pénzt a működéséhez.

Konkréten a fehérvári önkormányzat támogatását vizsgálva (amely a szervezetek felénél játszik több-kevesebb szerepet), akiket támogat az önkormányzat, azok bevételeinek átlagban kétötödét adja ez a pénz, míg a városi civil szektor bevételeinek egyötödét teszi ki. Az önkormányzati támogatás az alapítványok, közalapítványok bevételeinek egytizedét adja az önkormányzat, az egyesületek forrásainak 30, az országos szervezetek helyi csoportjai forrásának 28 százaléka önkormányzati támogatás. A legnagyobb arányban a be nem jegyzett körök, klubok függenek az önkormányzati támogatástól, költségvetésük 80 százaléka innen érkezik.

A szervezetek együttműködésének elemzése nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy a városi szervezetek több mint egynegyedének még a városon belül sincs munkakapcsolata más szervezettel. Érdekes, hogy a kapcsolati kör nem logikusan tágul, az országos (régión kívüli) kapcsolatok gyakorisága nagyobb a regionális és városi kapcsolatokénál is.

Ha a bizonytalan válaszoktól eltekintünk, a szervezetek besorolása alapján, a fehérvári civil szektorról – önbevallásuk alapján - az mondható el egyértelműen, hogy sokszínű, a helyi ügyek tekintetében inkább aktívak, nyitottak, inkább összetartóak és fejlettek, mint széthúzóak és fejletlenek.

Ugyanakkor a véleményekből az is kiderül, hogy a szervezetek nincsenek túl jó anyagi helyzetben, inkább szegények és többségében vannak azok is akik szerint a munkavégzésükre inkább az amatőr jelző illik, mint a profizmus.

3. Az önkormányzati hozzáállás

Az utóbbi években a városi önkormányzat egyre többet foglalkozik a non-profit szervezetek kérdésével, elsősorban funkciójuk szerint közelítve őket. Ebből a szempontból négy fő funkciót lehet kiemelni. Az első a szolgáltatási funkció, hiszen ez az a terület, ahol a non-profit szektor a legnagyobb arányban képes teret nyerni az önkormányzati (és néhol a piaci) szektorral szemben, a szolgáltatások hiánya, vagy a szolgáltatások iránti egyre differenciálódó igény következtében, hiszen az NGO-k rugalmasan és gyorsabban képesek reagálni a helyi társadalomban fölmerülő problémákra, a tervezhetetlen szükséghelyzetekre. Azzal, hogy alternatívákat kínálnak, megváltoztathatják az emberek hozzáállását a hagyományos intézményekhez. Az NGO-k természete, fölépítésük, céljaik és speciális tevékenységeik alkalmassá teszik őket a kezdeményezésre, az önkéntes szolgálatra továbbá a kisebbségek érdekeinek védelmével kapcsolatos elvek támogatására.

Az 1997 végén elfogadott közhasznú szervezetekről szóló törvény elfogadása után illetve a Kerekasztal kudarca helyi szinten is szükség volt a civil szervezetek együttműködésével kapcsolatos sajátosságok újragondolására. 1998-2002 között talán a legfontosabb feladat a meglévő non-profit szervezetek fejlettségi szintjének emelése valamint a három szektor közötti hidak építése (vagy legalábbis a cölöpök leverése) volt. Ehhez a megalakult Civil Háznak éppúgy hozzájárult, mint az önkormányzat szemléletváltozása illetve a források bővülése. Az elmúlt években helyi önkormányzat különösen nagy hangsúlyt helyezett az önkormányzat és a civil szervezetek közötti kapcsolatok fejlesztésére, ami a ciklus végére az alulról szerveződő Civil Érdekegyeztető Fórum megalakulásához illetve a városi civil stratégia megalkotásához vezettek, mely utóbbi már szoros civil kontrol alatt készült.

Az önkormányzat és a civil szervezetek kimondták, hogy az önkormányzatok és a civil szervezetek között a legfőbb szervezetszociológiai eltérés, hogy a non-profit szektor decentralizált és ennek megfelelően horizontális kapcsolati hálót alkotnak, szemben a hierarchizált közhatalmi intézményekkel, illetve az NGO-k többforrású finanszírozása és alternatív megjelenési formái is markáns szervezeti jellemzőik.

Az együttműködésnek körvonalazható néhány elvi jellemzője. Talán a legfontosabb, hogy szabad választáson alapulnak, mindkét fél részéről. A kiegyensúlyozott partneri viszonyhoz hozzátartoznak a tisztázott szerepek, a felek egyenrangúként való kezelése, a kölcsönösen elfogadott, világos szabályok bevezetése. Az ilyen együttműködés is – bár jelenleg inkább bizalmi elven működik - a várható

kölcsönös haszon tartja össze leginkább, melyet az önkormányzat oldaláról mint gazdaságilag hatékonyabb megoldás, a civil oldaláról pedig a folyamatos működés biztosítása, vagy támogatása indukál.

A civil szervezetek részvételét a helyi politikában a városban sokáig nehezítette, és ezáltal a civil központú önkormányzati stratégia kialakulásának lehetőségét is késleltette az, hogy az önkormányzat sokáig "identitászavarral" küszködött. Ennek lényege, hogy a kialakult politikai küzdelmek és a helyi problémák kettős szorításában nem tudja eldönteni a testület, vajon kis többpárti parlamentként vagy lokálpatrióta testületként tevékenykedjen-e.

Az önkormányzat, amikor meghatározta, hogyan kíván viszonyulni a társadalmi szervezetekhez, alapvetően kétféle stratégia közül választhatott. Az egyik esetben az önkormányzat részben létrehozta a "saját" non-profit szektorát, elsősorban közalapítványokon valamint preferált szervezeteken keresztül, s a civil szervezetek többségére csak mint támogatandók listájára tekint. A másik logika mentén az önkormányzat mint a civil társadalom valós partnere tevékenykedik, ebben az esetben az intézkedéseket megtárgyalják az civil szervezetekkel, szolgáltatókkal, a döntésekbe és a végrehajtásba is bevonja őket, megosztva hatalmát de ezzel kockázatot is vállalva.

A megfogalmazott elvek szépek és hasznosak, de a gyakorlatban a civil szervezetek a sor végére kerültek az önkormányzati költségvetési támogatásért folytatott harcban.

Az intézményes együttműködésnek alapvetően hatféle módja alakult ki az együttműködés során. A legalacsonyabb szintű forma az időnkénti anyagi vagy technikai támogatás nyújtása. Ez a városban elsősorban a felhalmozási, öncélú szervezetekre koncentrálódik, azokra a klubokra, sport és szabadidős egyesületekre, körökre, akik gyakorlatilag csak tagjaik számára működnek, nyújtanak "szolgáltatást". Egy másik mód az egyes döntések vagy igények kérdésekor a civil szervezetekkel való tárgyalás, megbeszélés útja, ami a városban formális (bizottságban) és informális (Civil Érdekegyeztető Fórum) úton lehet. Ebben a munkában elsősorban a direkt érdekvédelmi szervezeteket jelentik a valós kontroll funkciót.

Az együttműködés legoptimálisabb formája a szerződésben rögzített együttműködés, a források hozzárendelésével társított feladatátadás, kiszereződés aktusa. Ezt a városban a szolgáltatást biztosító, „klasszikus” non-profit szervezetek élvezhetik, elsősorban az oktatási, szociális és egészségügyi területen.

Az együttműködési program beindítása óta nyilvánvalóvá vált, hogy az önkormányzatoknak szüksége van a településen működő - nem politikai célú - non-profit társadalmi szervezetekre. Az önkormányzati álláspont szerint civil szervezetek a lakosság egy-egy részének véleményhordozói, ezért jelenlétük a település közéletében sem hagyható figyelmen kívül valamint az utóbbi évek tapasztalata alapján képesek arra, hogy pótlólagos forrásokat szerezzenek a települési szintű feladatok

megoldásához, egyfelől a városban meglévő belső erőforrások (elsősorban a humán erőforrások) allokációjával, másfelől a különböző pályázati lehetőségeken keresztül külső (anyagi) források válnak elérhetővé.

4. Részvétel a Civil Érdekegyeztető Fórum

A Civil Érdekegyeztető Fórum létrehozását az előzetes kutatások alapján a civil szervezetek vezetői ezt a lépést igen fontosnak tartották (73 pont a százfokú skálán) és ez a vélekedés együtt nőtt a közhasznúsági státusszal.

A szervezet megalakítása után a városi civil szervezetek háromnegyede hallott arról, hogy megalakult a városban a Civil Érdekegyeztető Fórum. A fórum fontosságát akkor még nagyobbak tartják, ennek értéke 84 pont a százfokú skálán. Annak ellenére, hogy a fórum fontosságát gyakorlatilag senki sem vitatja, mindössze a szervezetek egyharmada vesz részt (saját állítása szerint) aktívan, a többség inkább csendes szemlélője az eseményeknek. Az is árulkodó és egyben figyelmeztető adat, hogy a szervezetek egytizede azt sem tudja, hogy részt vesznek-e a Fórum munkájában, s szintén egytizedük egyértelműen elutasító a fórummal szemben.

A városi civil szervezetek szerint a CÉF legitimációjának elsődleges feltétele, hogy érdemi munkát végezzen és tényleges szervezetek alkossák. Emellett nagyon fontosnak tartják, hogy legyen érvényes alapszabálya, önkéntes legyen a részvétel benne és az önkormányzat elfogadja partnernek. Az, hogy legyen önálló jogi személy (egyesület vagy szövetség), illetve, hogy a városban működő civil szervezetek többsége a tagja legyen csak közepesen fontos, míg az hogy a szervezetet az önkormányzat hozza létre egyáltalán nem szükséges feltétele a legitimációnak.

A civil szervezetek egyik legfontosabb szövetségesüknek a városban működő Civil Házat tartják. Az intézmény szolgáltatásaival való általános elégedettség alapvetően pozitív értékelést kapott. A városban működő szervezetek közel fele kapcsolatba került eddigi működése során a fehérvári Civil Házal. A Civil Ház szolgáltatásainak igénybevétele függ a közhasznúságtól, a szervezet típusától, gazdasági helyzetétől és földrajzi működési területétől. A kiemelten közhasznú szervezetek gyakorlatilag mindegyikének volt már dolga a Civil Házal, szervezeti forma szerint a legtöbben a szövetségek, szatelit szervezetek közül kerültek kapcsolatba az intézménnyel, leggyakrabban is ők keresik fel. A Civil Ház szolgáltatásit igénybevevő szervezetek gazdasági helyzete stabilabb, éves bevétele sokkal magasabb, mint a városi átlag.

5. Korlátozott eredmények

Az önszerveződő közösségek bevonását a döntéselőkészítés és -végrehajtás folyamatába és a Civil Érdekegyeztető Fórum működését – az elért eredmények ellenére – továbbra is hátráltatja a non-profit szektor fejletlensége, illetve a civil szervezetek korlátozott jelenléte. Az önkormányzati feladatok átadását is elsősorban ez hátráltatja, a civil szervezetekre jellemző az amatőr státusz, s működésük bizonytalansága, a város civil szervezetei adminisztrációs szempontból nincsenek felkészülve a feladatok átvállalására, s a humán erőforrásuk is igen korlátozott.

A civil szféra fejlesztése részben önkormányzati – bár kétségtelen önkéntes - feladat, ugyanakkor az önkormányzatnak számos kellemetlenséget okoztak vélt vagy valós sérelmeikkel a "civillek", különösen a társadalmi bázis nélküli szervezetek, amelyek csak egy-két ember érdekeinek megfelelően próbálják befolyásolni a testületi munkát. Ez a civil szervezetekkel szembeni önkormányzati bizalmatlanságot is indukál.

Bár kimondott elv, hogy az önkormányzat a civil szférára úgy tekint, mint lehetséges partnerre, a gyakorlati életben sokkal inkább az a jellemző, hogy a támogatásokkal, működési feltételek elősegítésével patronálja a szférát - mindenféle "ellenszolgáltatás" nélkül. Jelenleg nem úgy kerülnek elő tehát, mint bevonható humán erőforrás, hanem úgy mint költségvetési tétel a támogatandók listáján.

A település vezetése mára felismerte azt az alapvető érdeket, hogy függetlenül a szakmai érvektől és megfontolásoktól, elősegítse a civil-társadalmi kontrollt, mert ez nagyban elősegítheti az önkormányzat törekvéseit is.

A Civil Érdekegyeztető Fórumnak egyelőre sikerült magát távol tartania a politikai csatározásoktól, s bár legitimitációja korlátozott – csak a tagjait képviselheti és nem a városi civil szektor egészét – az önkormányzat elfogadta mint érdekartikulációs fórumot.

A kísérleti programként működő CÉF érdekegyeztetési folyamatait elsősorban a hatékonyabb érdekérvényesítés motiválja. Ha az érdekérvényesítést a közpolitika definíciója alapján határozzuk meg, akkor alapfeltétel kell hogy legyen a politikai közösség megléte. Azonban a városi civil szektor túlságosan tág és heterogén, erősen szegmentált ahhoz, hogy közösséget alkossanak. (Egyébként ez nehezíti más téren is az együttműködést) A sok szűkebb közösség, kisebb csoport, pontosabban definiált, specifikált szükségleteket határoz meg. Ha a közpolitika azon definíciójából indulunk ki, mely szerint a politika az erőforrásokért vívott harc, melyben érdekek és értékek állnak egymással szemben, megint csak a szereplők, a civil szervezetek maguk a problémahordozók. Egyrészt a fejlettségi szintjük alacsony volta, másrészt az érdekek közötti különbségek, harmadrészt pedig az ideológiai különbségek gátolják, hogy a teljes városi civil szektor érdekei szerint cselekedjenek.

Ön szerint az alábbi területeken javult, nem változott, vagy romlott szervezetük helyzete?

	javult %	nem változott %	romlott %	nem tudom %
infrastrukturális helyzetük	25	64	8	3
Humán erőforrásuk	18	76	4	2
Anyagi helyzetük	28	53	19	0
önkormányzattal való kapcsolatuk	26	71	3	0
cégekkel való kapcsolatuk	12	80	7	1
civil szervezettel való kapcsolatuk	18	80	1	1
helyi médiával való kapcsolatuk	19	77	2	2

a civil szervezetek vezetőinek véleménye (n=140)

A város civil szervezeteinek vezetői közül a legtöbben az önkormányzattal való kapcsolattartás lehetőségében látnak javulást, de a többi területen is meghaladja a javulást érzékelők aránya a romló tendenciát észlelők arányát. Negatív változást a legtöbben (19 százalék) az anyagi helyzetükben látnak, de ugyanakkor 28 százalékuk úgy véli, bővültek a forrásaik. A cégekkel való kapcsolatuk 7 százalékuknak romlott és 80 százalékuknak változatlan, csakúgy, mint a más civil szervezetekkel való kapcsolattartásban.

A civil ügyek mostani helyzetét tekintve a legmagasabb osztályzatokat (3.79) a humán erőforrásuk helyzete, az önkormányzattal való kapcsolat (3.49) és a helyi médiával való kapcsolat (3.21) kapta, míg a legalacsonyabbat a cégekkel való kapcsolatuk (2.40).

Hogyan értékelné az egyes civil ügyek mostani helyzetét a városban?

(iskola osztályzatokkal, 1-5 között)

	átlag	egyesület	alapítvány	egyéb
infrastrukturális helyzetük	2.87	2.74	3.20	2.40
Humán erőforrásuk	3.79	3.60	4.00	3.94
Anyagi helyzetük	2.62	2.51	2.72	2.77
önkormányzattal való kapcsolatuk	3.49	3.59	3.27	3.68
cégekkel való kapcsolatuk	2.40	2.32	2.48	2.49
civil szervezettel való kapcsolatuk	2.69	2.83	2.37	3.02
helyi médiával való kapcsolatuk	3.21	3.29	2.90	3.69

1-5 közötti átlagpontoszám

6. Közös platform: a civil koncepció

A civil koncepció a nyilvánosság számára hozzáférhető, a Fehérvári Polgár c. ingyenes terjesztésű havilap a legfontosabb részeiről külön is beszámolt, s több szervezet közvetlenül részt vett az előkészítésében, s a Civil Érdekegyeztető Fórum is véleményezte pontosította. A fehérvéri civil szervezetek kétharmada tud arról, hogy az önkormányzat megtárgyalta és jóváhagyta a civil koncepciót. Mindent összevetve a szervezetek harmada nemcsak hogy tud a koncepció elfogadásáról, hanem olvasta is a koncepció irányelveit. Ezen irányelvek (hatékonyság, hatásosság, partnerség) közül a legtöbben a meglévő források felkutatását, mozgósítását sorolták az első helyre. Ha az átlagos rangsorhelyeket nézzük, a kérdezett szervezetek szerint a koncepció hangsúlyos eleme a tervszerű, összehangolt tevékenység. A helyi sajátosságok figyelembe vétele, a szükségleteknek megfelelő tevékenység, a meglévő tapasztalatok hasznosítása és a civil szervezetek egymás közötti partnersége általában a sorrend közepén, a vállalkozókkal, médiával való együttműködés és az eredményesség mérésére való törekvés pedig egyértelműen a sorrend legvégére került.

Az elfogadott civil koncepció pontosan meghatározza az önkormányzati támogatás módjait is: közhasznúsági szerződésbe foglalt támogatás, program támogatás, szervezeti támogatás, eseti támogatás, rendkívüli támogatás. Ezek a támogatási módok alapvetően hétféle formában realizálódhatnak: szolgáltatás átvállalása (pl. postázás, fénymásolás, szállítás), szakmai segítség (információ, tanácsadás), helyiség biztosítása, eszköz kölcsönzés, eszköztámogatás, visszatérítendő pénzügyi támogatás, vissza nem térítendő pénzügyi támogatás. Nem meglepő módon a legtöbb szervezet a vissza nem térítendő pénzügyi támogatást igényelné a leggyakrabban az önkormányzattól, 59 százalékuk rendszeresen, további egyharmaduk esetenként várná. Ezt követi a helyiség biztosítása, melyet a szervezetek fele igényelné több-kevesebb rendszerességgel. Szakmai segítséget egynegyedük rendszeresen, egyharmaduk esetenként várná, csakúgy, mint az eszköztámogatást. Figyelemre méltó, hogy a korábbi időkhöz képest megnőtt azok aránya, akik a pályázati önrész átvállalását várnák önkormányzati segítségként, közel a szervezetek fele elképzelhetőnek tartja, hogy igényelné az önkormányzattól ezt a támogatási formát.

7. Lakossági tapasztalatok

A lakossági attitűdöket jól jellemzi, hogy polgárok kb. harmada tud valamilyen – a városban működő - civil szervezetet megnevezni, a legismertebbek a Máltai Szeretet Szolgálat, a Székesfehérvári Regionális Nagycsaládosok Egyesülete, a nyugdíjasklubok és a polgárórség. A felnőtt lakosság öt százaléka tagja valamilyen egyesületnek, 4 százalékuk klubnak, valamint egy-egy százalék

alapítványnak és valamilyen szövetségnek, összességében, a fehérvári 18 évesnél idősebb lakosság közel egytizede tagja valamilyen nonprofit szervezetnek. Ez a tagság a vizsgálatok alapján eltérő az egyes társadalmi-demográfiai csoportokban, a férfiak nagyobb arányban vállalnak tagságot, mint a nők az idősebbek, mint a fiatalok. A szerepvállalási hajlandóság együtt nő az iskolai végzettséggel is, a diplomások körében csaknem kétszer annyian vannak, akik tagjai valamilyen civil szervezetnek, mint az érettségivel nem rendelkezők körében. Az átlagosnál alacsonyabb a civil szerepvállalás azok esetén, akik nem olyan régi lakói a városnak, de ez az összefüggés nem lineáris, vagyis nem jelenti azt, hogy aki régebben lakik itt, abban nagyobb a civil szerepvállalás iránti késztetés. Végül az átlagosnál nagyobb arányban tagok a nyugdíjasok (mint ez az életkori különbségekből látható volt), nekik valószínűleg sokkal több idejük van a különböző hobbi-szervezetekben való tevékenységekre. Akik nem tagjai semmilyen civil szervezetnek, azok közül jobbra a fiatal, magasabban iskolázott és tehetősebb réteg tudna találni olyan szervezetet, amelyik megfelel az érdeklődési körüknek.

Amikor megpróbáltuk feltárni, hogy a kérdezettek szerint a fehérvári civil élet az országos átlagnál jobb-e, vagy sem, akkor azt tapasztaltuk, hogy az erre vonatkozó kérdéseknél nagyon magas a bizonytalan válaszadók aránya, 49-51 százalék volt azok aránya, akik elkerülték a választ. Akik viszont válaszoltak, azok jelentős többségben nem láttak eltérést a fehérvári és az országos helyzet között egyik dimenzióban sem. Ha ehhez hozzávesszük, hogy az emberek általában valamivel jobbnak látják a közvetlenül is megélt helyzetet az országosnál, akkor azt mondhatjuk, hogy a fehérvári civil szektor a megkérdezettek szerint lényegében semmiben nem tér el az országostól.

A székesfehérvári civil szektor erősségét nagyban befolyásolja, hogy az önkormányzat mennyiben tekinti a nonprofit szektort partnernek. A lakosok tapasztalata szerint az önkormányzat azért törekszik arra, hogy mindenkiel együttműködjön, de az elgondolkodtató, hogy a sor elején a pártok állnak, akiket a képviselők követnek, míg a civilek csak a középmezőnyben foglalnak helyet.

A Civil Érdekegyeztető Fórum működéséről a felnőtt lakosok 18 százaléka tud. Az átlagnál jobban informáltak a diplomások illetve érthetően a civil szervezetekben tagságot vállalók. Az átlagnál kevésbé informáltak a 60 év felettek, a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők, a nyugdíjasok és az alacsony jövedelműek (ez a négy kategória megint összefügg).

8. Az együttműködés mértéke

A civil szervezetek egyértelműen igénylik, hogy elmondhassák véleményüket az önkormányzatnak, s úgy vélik, hogy az önkormányzati feladatok végrehajtásában fontos szerepet kell szánni a civil szervezeteknek. Abban már kritikusabbak, hogy a jelenleg a városvezetés jól ismerné a helyi civil

szervezetek szándékait, de ugyanúgy azt sem fogadja el mindenki, hogy a városban működő civil szervezetek jól ismernék az önkormányzat szándékait, terveit.

Ami az önkormányzati kapcsolatokat illeti, a megkérdezett szervezetek leggyakrabban a civil referenst említették, mint kapcsolódási pontot, de a többi önkormányzati egységet (polgármester, iroda, bizottság, képviselő) is használja a szervezetek fele. Az egyes döntéshozókkal és önkormányzati szakemberekkel való kapcsolattartás nem független egymástól. A korrelációs elemzésekből kiderült, hogy azok a szervezetek, amelyek kapcsolatban vannak a polgármesterrel, alpolgármesterrel általában kapcsolatban állnak valamelyik önkormányzati szakbizottsággal, irodával is. Ugyanakkor a civil referenssel való kapcsolat független a politikai szintek említésétől, s míg a politikusokkal általában lobbicéllal állnak kapcsolatban a szervezetek, addig a civil referenssel szakmai okokból.

Az együttműködés szintjének változása a szervezetek szerint

	2001.	2002.
önkormányzat és a civil szervezetek	Közepes	Magas
civil szervezetek és a lakosság	Magas	Magas
civil szervezetek és a helyi média	Magas	Közepes
civil szervezetek és a hatóságok	Közepes	Közepes
azonos profilú civil szervezetek egymással	Közepes	Közepes
civil szervezetek és a helyi vállalkozók	Alacsony	Közepes
civil szervezetek és az egyházak	Közepes	Alacsony
civil szervezetek és a multinacionális vállalatok	Alacsony	Alacsony
eltérő profilú civil szervezetek egymással	Alacsony	Alacsony

A civil szervezetek és a lakosság valamint a civil szervezetek és az önkormányzat közötti együttműködés mértékét tekintik magasnak a városi civil szervezetek. A civilek és a helyi média, a civilek és a hatóságok valamint helyi vállalkozók közötti együttműködés mértéke jelenleg közepes, s a nonprofit szektor egyházakkal illetve a multinacionális vállalatokkal való együttműködése továbbra is inkább alacsony szintű.

9. A média szerepe

Gyakran beszélünk arról, hogy a továbbfejlődés útja a szektorok közötti együttműködés. Erre a készülő civil koncepció is kitér. Az együttműködés mértéke azonban eltérő lehet a különböző társadalmi csoportok között. Arra kértük a válaszoló nonprofit szervezetek nevében nyilatkozókat, hogy mondják meg, véleményük szerint mennyire működnek együtt Székesfehérváron a különböző szerveződések a civil szektorral. A kapott válaszokat százfokú skálára számoltuk át.

A legfontosabb szövetségesüknek a Civil Házat, a Polgármesteri Hivatalt, a Fehérvári Polgár c. lapot, az iskolákat és a Vörösmarty Rádiót tekintik a városi NGO-k. A Fehérvár Rádió, az internet és a

képviselőtestület "partnersége" közepes, a többi intézmény (rendőrség, egyházak, szakszervezetek, kormányzat, parlament, helyi pártok, bíróság, APEH) se nem ellenséges, se nem szövetséges a civil szektorral - legalábbis a véleményt nyilvánító szervezetek így érzékelik.

A működéshez szükséges információkat, illetve a civil élettel kapcsolatos híreket eseményeket a civil szektor is elsősorban a médián keresztül szerzi be, de fontos szerepet játszanak a helyi intézmények (Civil ház, civil referens), információs kiadványok valamint a szervezetek közötti informális, a személyes kapcsolatok is.

A helyi média és a civil szervezetek közötti együttműködés mértéke közepesnek mondható. A média beszámolóiból kialakuló képet a megkérdezett szervezetek vezetőinek többsége hitelesnek tartja mind a hat médium esetében (Fehérvár TV, Fehérvár Rádió, Vörösmarty Rádió, Fehérvári Polgár, Fejér Megyei Hírlap, index.fehérvár). A legnagyobb bizalom az ingyenes városi havilap iránt nyilvánul meg, a válaszolók szerint a székesfehérvári civil szervezetek életéről rendezvényeiről lakótelepi eseményekről a Fehérvári Polgár tudósít a leghitelesebben, ezt követik a rádióadók és Fehérvár TV, végül a sort a megyei napilap és az internetes oldal zárja.

A nonprofit szervezetek véleménye szerint a székesfehérvári civil szervezetekről, illetve azok rendezvényeiről, szolgáltatásairól szóló tudósításokból a helyi médiában egyértelműen túl kevés van. Különösen igaz ez az internetes oldalra és a Fehérvár Rádióra, de a mérleg index értéke mind a hat médium esetében negatív.

A Civil Érdekegyeztető Fórum kontrollja mellett készült civil koncepció elfogadása remélhetőleg lehetőséget teremt több olyan program elindítására, amely a városi nonprofit szféra további munkáját és fejlődését segíti elő. Ezen belül a városi NGO-k a legfontosabb feladatnak a civil szervezetek anyagi támogatását és az egységes városi pályázati rendszer kialakítását (azonosítók, egységes űrlapok, elszámolások) tartják. Majdnem ilyen fontos a civil szervezetek munkája között koordináció megteremtése (76 pont), a civil érdekegyeztető fórum további működése (73), és a városban működő civil szervezet adatait tartalmazó kiadvány megjelentetése (73 pont). A helyi - önálló - civil sajtó létrehozása (pl. helyi hírlevél, újság) a városi civil konferencia és/vagy civil expo megrendezése valamint a társadalmi szervezeteknek elsősorban infrastrukturális és szakmai segítséget nyújtó inkubátorház beüzemelésének fontossága 62-68 pont, ami azt jelenti, hogy a megkérdezettek nonprofit szervezetek szerint nagyobb részt ezek is fontos feladatok. Figyelemre méltó, hogy az egyetlen olyan item, aminek a támogatottsága az ötven pontos határ alá került, az a városi civil kamara felállításával kapcsolatos döntés. A civil érdekek kamarai rendszerben történő megjelenítését egyelőre csak a szervezetek egytizede támogatja nagyon és egyharmada többé-kevésbé, a többség tehát a jelenlegi kötetlenebb, fórum jellegű együttműködést nem kívánja szorosabbra vonni, illetve formalizálni.